

Raximova Manzura Ilxomovna

Toshkent davlat texnika universiteti Olmaliq filiali talabasi

Annotatsiya; ushbu maqola organik moddalarning bir qismi bo'lmish alkinlar xaqida qisqacha ma'lumotlardan iborat.

Kalit so'zlar; Atsetilen, metilatsetilen, polivinilxlorid, kauchuk, aldegidi, radikal.

Kirish qismi: Alkinlarning olinishi izomeriyasi va nomlanishini haqida o'rgandik.

Asosiy qism: Alkinlar -molekulasida uchlamchi bog' bo'lgan atsetilen qatori to'yinmagan aniq uglevodorodlari, umumiy formulasi $C_n H_{2n-2}$. Ularning birinchi vakili atsetilen $CH\equiv CH$ dir.

Atsetilendagi vodorod metal radikallar bilan almashtirilsa, molekulasida uchlamchi bog' bo'lgan gomologik qator hosil bo'ladi. Uning birinchi gomologi metilatsetilen $CH_3-CH_2-C\equiv CH$;

Ikkinchisi etilatsetilen $CH_3-CH_2-C\equiv CH$; va hakoza.

Xalqaro nomenklatura bo'yicha atsetilen qatori uglevodorodlarini nomlashda ularga muvofiq keladigan alkanning -an qo'shimchasi o'rniga ---in qo'shimchasi qo'yiladi. **Tabiatda uchrashi;** Alkinlar tabiatda uchramaydi,

Olinishi; ular asosan alkanlar va kalsiy karbiddan olinadi. Alkinlar uchun birikish, polimerlanish, o'rin olish va oksidlanish reaksiyalari xosdir. Alkinlarning oldingi uchta a'zosi gazlar, , C_5H_8 dan boshlab suyuq moddalar, yuqori alkinlar ($C_{16}H_{30}$) esa qattiq moddalar. Alkinlar alkenlar kabi suvdan yengil, suvda kam eriydi, organik eritmalarda eriydi.

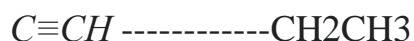
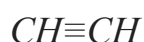
Qo'llanishi; Alkinlar va ularning hosilalaridan kundalik hayotda, texnikada keng qo'llaniladigan; sirka aldegidi, sirka kislotasi, benzol, polivinilxlorid, poliakrilonilril, vinilatsetilen, sintetik kauchuk va boshqa

moddalar olinadi.

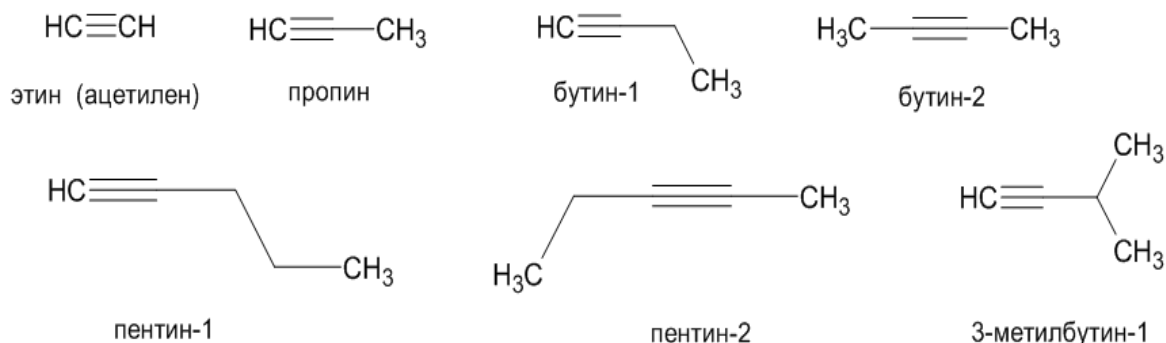
Alkinlar qo`shilish va polimerizatsiya kabi turli xil kimyoviy reaksiyalarda ishtirok eta oladigan, reagentlar sifatida organik sintezda muxim ro`l o`ynaydi. Ular turli xil birikmalar va matreallarni yaratish uchun ishlatilishi mumkin.

Izomerlari va nomlanishi

Alkinlarning nomlanishi alkenlarga o`xshash, xalqaro nomenklatura bo`yicha alkinlarni nomlashda alkanlarning -an suffikisi -in suffikisiga almashtiriladi. Uch bog` asosiy zanjiriga kirishi kerak. Uglerodlar karrali bog` joylashgan chekkadan boshlab raqamlanadi.

Alkinlarning radikallari boshqa uglelevodorodlarning radikallariga o`xshab nomlanadi; $CH\equiv C$ - "etinil" Alkinlarning gomologik qatori;

Foydanilgan adabiyotlar

Ацетилен“*Химическая энциклопедия*. М.: «Советская энциклопедия»,
„Физические свойства алкинов“. *Обучающие энциклопедии. Химия*
Органическая химия". Самарский ГУ, Кафедра органической,
биорганической

<https://arxiv.uz/uz/documents/slaydlar/kimyو/alkinlar-gomologik-qatori-izomeriyasi-nomlanishi-va-olish-usullari>